

μάτων ἔκεινων, ἀτινα καλαύτας τὰς γενναιοτέρας ψυχὰς ἀποθαρρύνουσι καὶ τὴν μᾶλλον σθεναράν θέλησιν κατασυντρίβουσι; Δὲν θ' ἀναγκασθῶ ποτὲ νὰ ὑποχωρήσω ἐνώπιον τῆς θέας τῶν ἐναντίων συμβαμάτων, τοῦθ' δπερ θὰ ἔργαδυνεν ἐπ' αἰδίνας διοκλήρους τὴν ἐπὶ τὰ πρόσω πορείαν μου; Εἰμὶ τέλος προωρισμένος πρὸς τοιαύτην εὐδαιμονίαν;

"Ἄχ! πεφιλημένη καὶ μόνη τέρψις τοῦ παρεληλυθότος θίου μου καὶ, ἐν μέσω αὐτοῦ τοῦ θυμοθόρου ἄλγους μου, τέρψις νῦν ἔτι τῆς διανοίας μου—ἔστι θεοῖς ὅτι εἰς οὐδὲν κάλυμμα, ὅσον φοβερὸν καὶ ἂν ἦ, οὐδέποτε θὰ ἐπιτρέψω νὰ καταβάλῃ τὴν ἀπόφασίν μου—ἔστι θεοῖς ὅτι μίαν ημέραν θὰ ἐνωθῶ καὶ πάλιν μετὰ σοῦ. Περίμενέ με λοιπόν. "Αρά γε δ' Ἐρως—καὶ σὺ θεοῖς δὲν ἡγνόσας τὴν ἀκαταγώνιστον ἴσχυν του—ἄρα γε διεγάθυμος, δ' ἀκτητητος" Ἐρως, δόσκις οἱ πιστοὶ αὐτοῦ ὑπέκυψαν ὑπὸ τὸ ἄχθος τῆς δδύνης, ἢ ἐτελεύτησαν σπαρασσόμενοι ὑπὸ τῶν θασάνων, κατακινθρωσκόμενοι ὑπὸ τῶν πυρῶν, ἀκρωτηριαζόμενοι ὑπὸ τοῦ ξίφους καὶ τοῦ πελέκεως, δὲν ἀνήγαγεν ἐν θριάμβῳ ὑπὸ τὰς ἀναπεπταμένας καὶ χρυσοπτίλους αὐτοῦ πτέρυγας, ὡς ὑπὸ θεοπέσιον σημαίαν, τὰς τρισολίσιους ἐκείνας ψυχὰς πρὸ τῶν ποδῶν τῆς Θεότητος;

Ἐν Σακύνθῳ τῇ 7/19 Σεπτεμβρίου 1877.

Ο ΑΠΑΡΑΜΓΗΤΟΣ ΣΥΖΙΓΓΟΣ ΣΟΥ

ΠΕΡΙ ΤΡΟΦΗΣ ΚΑΙ ΠΟΤΟΥ

ΠΑΡ' ΑΡΧΑΙΟΙΣ

(Συνέχεια ὡρα προηγ. τυλλ.)

Μετὰ τὴν περιγραφὴν τῆς θρώσκως ἐρχόμεθα εἰς τὴν πόσιν ἐν γένει.

"Ἀλλο ποτὸν δ' "Ελλην δὲν ἐγνώριζε πλὴν τοῦ ἀμπελίγου οἴνου καὶ τοῦ ὄδυτος" καὶ κατὰ τὸν Σικελιώτην Διόδωσον ἐφευρέτης τοῦ ἐκ κριθῆς ποτοῦ λέγεται διόνυσος" «εὑρεῖν δ' αὐτὸν καὶ τὸ ἐκ τῆς κριθῆς κα-

τασκευαζόμενον πόμα, προσαγορεύδηνον μὲν ὑπὸ ἐνίων ζυθοῖς, οὐ πολὺ δὲ λειπόμενον τῆς περὶ τὸν οἶνον εὐωδίας». Εἰς τοὺς ἀρχαιοτάτους ζδη χρόνους ἐθεωρεῖτο ἡ γεῦσις τοῦ οἴνου ὡς ἡ ἔξαιρετος πηγὴ τῆς εύθυμίας καὶ διαχύσεως, καὶ συμφώνως τῇ δόξῃ ταύτη ὅτε Μουσαῖος καὶ Εὔμολπος ἀποφαίνονται ὅτι οἱ ἀγαθοὶ εἰς τὸν ἔδην ἀπολαμβάνουσι τὸν μισθὸν τῶν ἐναρέτων πράξεών των μεθύοντες αἰωνίως. «Μουσαῖος δὲ τούτων νεανικώτερα τ' ἀγαθὰ καὶ διδός αὐτοῦ παρὰ τῶν Θεῶν διδόσας τοῖς δικαίοις» εἰς ἄδου γάρ ἀγαγόντες τῷ λόγῳ καὶ κατακλίγαντες ἐστεφανωμένους ποιοῦσι τὸν ἀπαντα χρόνον ζδη διάγειν μεθύοντας, ἡγησάμενοι καλλιστον ἀρτῆς μισθὸν μέθην αἰώνειον».

Περὶ τῆς ποιότητος τῶν οἴνων τῶν Ελλήνων ἀκριβῶς δὲν γνωρίζομεν τόσα ὅσα περὶ τῶν τῆς Ἰταλίας. Διὸ καὶ δλίγα μόνον δνόματα ἀπαντᾷ ἐν τοῖς ἀρχαιοτέροις χρόνοις. «Ο Δημοσθένης δνομάζει οἴνους τινὰς κατὰ Λακρ. «Πᾶν γάρ δήπου τούναντίον εἰς τὸν Πόντον οἶνος εἰσάγεται ἐκ τῶν τόπων τῶν περὶ ήματος, ἐκ Πεσαρήθου καὶ Κῶ, καὶ Θάσιος, καὶ Μινδανίος». Σύν τούτοις προσθετέοι καὶ οἶνοι τῆς Λέσβου, Κρήτης, Χίου, Ρόδου καὶ δι Ναρωντης. «Ο Χίος εἰνάζεται ὅτι ἦν δ τιμιώτερος κατὰ τὸν Δημητρίον, ὅστις κληθεὶς ἔμπροσθεν τοῦ Ἀρείου Πάγου διὰ νὰ ἀπολογηθῇ περὶ τῆς διαγωγῆς του εἶπεν, «ἄλλα καὶ νῦν ἐλευθερίως ζῶ; καὶ γάρ ἐταίρων ἔχω τὴν καλλιστην, καὶ ἀδικῶ οὐδένα καὶ πίνω Χίον οἶνον.» Κατὰ τὸ χρῶμα διηρεῖτο δ οἶνος εἰς μέλανα, λευκὸν καὶ κιρρόν. «Ο μέλας λέγεται ὅτι ἐκαλλιεργήθη, κατὰ τὸν Αθηναϊόν εἰς τὴν Χίον. «Θεόποιμπος δὲ φησι παρὰ Χίοις πρώτοις γενέσθαι τὸν μέλανα οἶνον.» — δ δὲ λευκὸς οἶνος ἀσθενής καὶ λεπτός, δ δὲ κιρρὸς πέπτει ράφων ξηραντικὸς ὄν. Καθὼς ταῦν ἡ ήλικία τοῦ οἴνου πολὺ τιμᾶται, οὗτοι καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαί-

οις ὡς συνάγεται ἐκ τῶν γνωστῶν στέχων τοῦ Πιενάρου «αἰγεῖ δὲ παλαιὸν μὲν οἶνον, ἄνθεα δ' ὅμινων νεωτέρων.» ἔτι δὲ ἐκ τῶν τοῦ Εὔβουλίδου παρ' Ἀθηναίῳ.

«Ἄτοπον δὲ τὸν μὲν οἶνον εὐδοκεῖ-

(μετὶ ἀεὶ

»Παρὰ ταῖς ἑταῖραις τὸν παλαιὸν, ἄν-

(δρα δὲ

»Μὴ τὸν παλαιὸν, ἀλλὰ τὸν γεωτέρον.»

«Ο οἶνος ἐπίνετο μεμιγμένος ἢ μὲ θερμὸν ὅδωρ ἢ μὲ ψυχρόν» ὡς τε ἡ παρὰ Ρωμαίοις calda δὲν ἦτο παρ' αὐτοῖς μόνον συνήθης, διότι τὸ θερμὸν ὅδωρ μιημονεύεται καὶ ἐπὶ τῆς καθαρᾶς ἑλληνικῆς ἐποχῆς. «Οὐτε δὲ ἐπεθύμουν νὰ ἥνε πολὺ ψυχρὸς ὁ οἶνος τὸν ἐψύχραινον διὰ χιόνος» τοῦτο συνάγεται ἐκ τοῦ Πλούταρχου, ἔνθα ἐπαινοῦνται τὰ προτερήματα τοῦ ἀποζέσαντος καὶ ἐν χιόνι ψυχρανθέντος ὅδατος, ἀλλὰ καὶ τάναπαλιν ἐμβάλλοντες εἰς αὐτὸν τὸν οἶνον χιόνα. Εἰς ταύτην τὴν ὑπόνοιαν ἄγε! ἡμᾶς δὲ σαρκαστικὸς ἀστείσμὸς τῆς Γναθαίντος ὃν ἀναφέρει δὲ Ἀθηναῖος.

»Παρὰ Γναθαίνῃ Δίφιλος πίνων ποτὲ,

»Ψυχρὸν γέφη, τάγγετον ὡς Γνάθαινέχεις.

»Τῶν σῶν γάρ, εἴπεν, ἐπιμελῶς, Δίφιλε, Εἰς αὐτὸν γάρ εἰσιν δραμάτων ἐμβάλλομεν».

«Ο οἶνος λοιπὸν ἐπίνετο κεκραμένος μὲ ὅδωρ, ἡ δὲ πόσις αὐτοῦ ἀκράτου ἐθεωρεῖτο ὡς ἔθος Βαρβαρικὸν, μάλιστα δὲ Ζάλευκος εἶχε θέτει νόμον εἰς τις Λοχρούς καθ' ὃν καὶ αὐτὸς δ νοσῶν ἀνέπινεν ἀκρατον οἶνον ἄνευ παραγγελίας τοῦ ἰατροῦ ἐτιμωρεῖτο μὲ θάνατον. Ἐρευνῶντες δοσον τὸ δυνατὸν πορρωτέρω τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων τὸ περὶ πόσεως τοῦ κεκραμένου οἶνου ἔθος τῶν Ἑλλήνων, εὑρίσκουμεν αὐτὸν καὶ εἰς τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους κοινὸν» ἡ ἀρχὴ του φθάνει μέχρι τοῦ Ἀμφικτύονος, ὡς μαρτυρεῖ δὲ Φιλόχορος παρ' Ἀθηναίῳ. «Φιλόχορος δέ φησιν Ἀμφικτύονα τὸν Ἀθηναίων Βασιλέα μαθόντα παρὰ Διονύσου τὴν τοῦ οἶνου κράσιν, πρῶτον κερχται.» «Ὑπῆρχε γό-

μος ρητῶς ἀπαγορεύων τοῦτο «ιεν συγχωρεῖται νὰ πίνουν ἀκρατον οἶνον εἰς τὰ συμπόσια» ὃν δὲ Σόλων ἐπεκύρωσε διὰ νὰ ἐμποδίσῃ τὰ ἐκ τῆς μέθης προερχόμενα ἀτοπα. Διὸ δὴ οἱ χαρίειτες Ἀθηναῖοι θέλοντες νὰ καθιερώσωσι τὴν τῆς κοάσσεως καλὴν συνήθειαν, ἴδρυσαντο ίερὸν τῶν νυμφῶν πλησίον τοῦ θωμοῦ τοῦ Διονύσου, διαλοῦντες διὰ τούτου δτι μαινόμενος θεὺς ἑτέρῳ θεῷ νήφοντι σωφρονίζεται κολαζόμενος. Συνεχωρεῖτο δὲ μόνον ἡ πόσις ἀκράτου οἶνου μετὰ τὸ τέλος τοῦ Συμποσίου ἀλλὰ τόσον μόνον ὅτον νὰ τὸν γευθοῦν πρὸς τιμὴν τοῦ ἀγαθοῦ Δαιμονος — τοῦ θεοῦ Βάκχου. «Καὶ θεσμὸν ἔθετο Ἀμφικτύων, κατὰ τὸν Ἀθηναῖον, προσφέρεσθαι μετὰ τὰ σίτα ἀκρατον μόνον ὅσον γεύσασθαι, δεῖγμα τῆς δυνάμεως τοῦ ἀγαθοῦ θεοῦ τὸ δὲ λοιπὸν ἥδη κεκραμένον δόπον ἔκκστος θούλεται προσεπιλέγειν δὲ τούτῳ, τὸ τοῦ Διόδες σωτῆρος δονικα· καὶ μνήμης ἔνεκα τῶν πινόντων, δτι οὕτω πίνοντες ἀσφαλῶς σωθήσονται». Πόσον δὲ ὅδωρ ἐνέχειν εἰς τὸν οἶνον δὲν ἦν ὡρισμένον· ἐκ τῶν περὶ κράσεως παραδιδομένων τεκμαριομεθα δτι οὐκ ἐπήνουν τὸ ίσον ίσω· τὸν δὲ τρία φέροντα οἶνόν δηλ. τὸ τριπλοῦν τοῦ ὅδατος, ἀλλοι μὲν ἐπήνουν, ἀλλοι δὲ ἐκάλουν ὅδαρη, συνήθως δὲ ἐπήνουν τὸ διπλοῦν τοῦ ὅδατος· καθόλου δὲ εἰπεῖν ἡ κράσις ἐγίνετο ἀναλόγως μὲ τὴν νηφαλιότητα τῶν πινόντων. «Η κράσις ἐγίνετο κατ' ἀρχαῖον ἔθος εἰς ἀγγεῖον μεγαλήτερον δπερ ὠνομάζετο κρατήρ, προσκειτο δὲ ἐν ταῖς τραπέζαις ὡς καὶ αἱ ὑδρίαι ἐν αἷς ἐμπλασσετο δ οἶνος, ἐκ τούτου δὲ τοῦ κρατήρος ἥριον τὸν οἶνον εἰς τὰ ποτήρια, ὡς μαρτυρεῖ δ Πρόκλος ὅπομηματίζων τοῦ Ησιόδου τὰ ἔργα· δὲ μὲν γάρ κρατήρ προύκειτο κοινὸς ἐν ταῖς τραπέζαις· ἐκ δὲ τῆς οἰνοχόης ἀριθμεῖνοι ἐπινον οἱ συνδειπνοῦντες διὰ τῆς οἰνοχόης δὲ τοῦ κυάθου διὰ φιαλῶν πατίδες, οὓς ἐκάλουν

οίνοχόους ἢ οἰνηροὺς θεράποντας· ἦσαν δὲ οὗτοι καλοὶ καὶ ὀρκῖοι καὶ καλῶς ἐνδεδυμένοι παιδεῖς καὶ δειδαγμένοι οἰνοχοοῦντες νὰ προσφέρωσι τὴν φιάλην ἄνδροις δακτύλοις, κατὰ τὸν Πολυδεύκην. Ἡ κρᾶσις τοῦ οἴνου εἰς τὸν κρατῆρα ἐπικελυμένητο τοσάκις δσάκις ἀπήτει ἢ πρὸς τὸ πίνειν ἐπιθυμία τῶν συμποσιαζόντων· τοῦτο δηλοῦται ἐκ τοῦ Ἀθηναίου ἔνθα ὁ Εὔβουλος εἰσάγων τὸν Διόνυσον λέγοντα·

Τρεῖς γάρ μόνους κρατῆρας ἐγκερκνύω
Τοῖς εὖ φρονοῦσι τὸν μὲν ὑγιείας ἔνα,
δην πρώτον ἐκπίνουσι τὸν δὲ δευτέρου
ἔρωτος ἥδονῆς τε τὸν δὲ τρίτον δύπνου
ὄν ἐκπίνοντες οἱ σοφοὶ κεκλημένοι
οἰκαδε δεδίζουσι ὁ δὲ τέταρτος οὐκ ἔτι
ἥμετερος ἐστ' ἀλλ' ὅρεως ὁ δὲ πέμπτος

[βοης.]

Πρὸς διεύθυνσιν τῶν συμποσίων κατὰ Πλάτωνα ἔξελέγετο εἰς τῶν συμποτῶν ἄρχων τῆς πόσεως, καὶ συμποσίαρχος, καὶ βασιλεὺς, καὶ ἐπίταθμος ὄνομαζόμενος, εἰς οὖ τὰς δικτάξεις ἐπρεπε γὰρ ὑποτάσσωνται οἱ συμποσιάζοντες ὅλοι. Ἡ ἐκλογὴ ἐγένετο δὲ τὸ πολὺ ἐκ τῆς πτώσεως τῶν ἀστραγάλων, αἱ ἐπιταγαὶ τοῦ συμποσιάρχου ἐγίνοντο εὐφροσύνης καὶ εὐδαιμονίας ἔνεκκα, διὸ ἦσαν αὐταὶ πολλὰ εὐφυεῖς· π. χ. πολλάκις τοῦ γελοίου χάριν διημποσιάρχος ἐπέταττεν «Ἄδειν φελλοῖς, κατὰ Λουκιανὸν, ἡ κτενίζεσθαι φαλακροῖς ἢ ἀσκωλιάζειν χωλοῖς», εἰδὲ δὲ πιτατόβιμον ἀπεποιεῖτο ἢ ἥδυνάτει νὰ ἐκτελέσῃ, ἔκημιοῦτο νὰ ἐκπίνῃ μέγα ποτήριον οἴνου· ὑπῆρχε καὶ ἀλλο εἶδος ζημίας, δὲ ἀδυνατῶν νὰ ἐκτελέσῃ ἐπίταγμά τι νὰ ἐκπίνῃ ποτήριον οἴνου, οὐχὶ κατὰ μικρὸν, ἀλλὰ μιᾷ φορᾷ, δὲ τρόπῳ οὗτος ἐλέγετο ἀπενεοτὲς ἢ αμνάστι πίνειν, καὶ τότε πάντες οἱ συμπόται ἐπευφήμουν αὐτὸν διὰ τῆς ἐκρωνήσεως ἡσίτεις. Ἡ ἔξαρτεος ἐπιδεξιότης τῶν οἰνοχοών συνίστατο εἰς τὸν τρόπον τοῦ προσφέρειν τὸ ποτήριον, καὶ δὲ Γανυμήδης τῶν θεῶν ἐπρεπε γὰρ διδαχθῆ πρῶτον εἰς τὸν Ὁ-

λυμπον, κατὰ τὸν Δουκιανὸν, τὸ «όρεγεν τὸν σκύρον». Πρὶν ἡ νὰ λάβῃ ἀρχὴν δὲ πότος συνεφώνουν ἰδίᾳ οἱ συμπόται περὶ τῆς διαθέσεως τοῦ συμποσίου ἢ τοῦ τρόπου τῆς πόσεως. Ὁ Παυσανίας δέτις μετ' ἄλλων τινῶν συμποτῶν ἐκ τῶν χθεσινῶν εἶχε κακῶς, ἐρωτᾷ παρὰ Πλάτωνι· «τίνα τρόπον ἤδιστα πιώμεθα; Ἐγὼ μὲν οὖν λέγω δικῇ διτι τῷ διντὶ πάνυ χαλεπῶς ἔχω ὑπὸ τοῦ χθὲς πότου καὶ δέομαι ἀναψυχῆς τινος, οἷμαι δὲ καὶ οὐδῶν τοὺς πολλοὺς παρῆτε γάρ χθὲς σκοπεῖσθαι οὖν τίνι τρόπῳ ἀν διὰ ράστα πίνοιμεν.» Συμφωνοῦν δὲ «μὴ διὰ μέθης ποιεῖν τὴν ἐν τῷ παρόντι συνουσίαν, ἀλλ' οὕτω πίνοντας πρὸς ἡδονὴν καὶ πίνειν διστον ἀν ἔκαστος διοήληται, ἐπάνχυκες δὲ μηδὲν εἶναι.» Ἐκ τούτου συνάγεται διτι δὲν ἔμενεν εἰς τὴν θέλησιν ἐκάστου νὰ πίῃ ὅσον ἥθελεν, ἀλλὰ διὰ τῆς τοῦ συμποσιάρχου διαταγῆς, διὰ τῶν προπόσεων κτλ. ἥδύνατο καὶ νὰ καταναγκασθῇ εἰς οἰνοποσίαν. Ἡ Επινον δὲ οὕτω. «Οἱ ἄρχων τοῦ συμποσίου ἔπινες πρῶτος αὐτὸς ἐκ τοῦ ποτηρίου εἰς διγείαν τινὸς, εἴτα ἐνεχείριζε τὸ ποτήριον οὐχὶ εἰς ἐκεῖνον οὐ χάριν ἢ πρόποσις ἐγένετο ἀλλὰ πάσι τοῖς παρακεκλιμένοις ἐπέταττεν ὑπέρ αὐτοῦ ἔκαστον ἐν μέρει ἐπὶ δεῖξα κύκλῳ ἐκπιεῖν. Κατόπιν ἔδιδε τὸ ποτήριον εἰς τὸν ἐπιτημότατον τῶν ξένων, λέγων εἰς αὐτὸν τὸ «χαῖρε», ἢ «προπίνω σοι καλῶς», εἰς διγό δεχχμένος ἀπεκρίνετο, «λαμβάνω ἀπὸ σοῦ ηδέως.»

(τὸ τέλος εἰς τὸ ἐπόμενον)

Β ΒΙΘΟΥΛΑΣ.

Κατάραν πατρὸς ἢ μητρὸς δὲ πολυέλεος Θεὸς πολλάκις παρακούει· ἀλλὰ κατάρα λαῶν κατὰ δυναστῶν, ταχέως ἢ θραδέως ἀναδίδει, γινόμενη πῦρ αἴθομενον.

Σ ΖΑΜΒΕΛΙΟΣ.